

Očuvanje europskih prašuma za buduće naraštaje

Preostale prašume i stare šume u Europi više su od pukog zbira drevnih stabala. To su živi ekosustavi u kojima obitavaju brojne vrste i koji skladište ogromne količine ugljikovog dioksida te su ključni dio naše prirodne baštine. Unatoč njihovoj presudnoj ulozi u borbi protiv klimatskih promjena, prijeti im nestanak. U ovoj epizodi podcasta „Povećanje očekivanja: bolje zakonodavstvo” govorimo o tome kako Europska unija štiti te dragocjene šume.

Prašume na našem kontinentu rijetke su, malene i rascjepkane. Točnije, čine manje od 3 % ukupnog šumskog područja Europe. Otprilike 90 % europskih prašuma i starih šuma nalazi se u Bugarskoj, Finskoj, Rumunjskoj i Švedskoj.

Riječ je o nedirnutim prirodnim ekosustavima na koje su ljudi malo ili nisu uopće utjecali, a biljni i životinjski svijet u njima buja kao što je i stoljećima prije. Te šume imaju ključnu ulogu u očuvanju biološke raznolikosti, apsorpciji i skladištenju ugljikovog dioksida, osiguravanju pitke vode, reguliranju lokalnih klimatskih uvjeta i održavanju zdravlja ljudi. U njima također obitavaju mnoge ugrožene vrste.

Jedna od najvećih i najpoznatijih starih šuma u Europi je Bjeloveška šuma. Ona se proteže preko granice između Poljske i Bjelorusa. Riječ je o jednoj od posljednjih prašuma u Europi koja obiluje divljim vrstama, uključujući europskog bizona, koji je bio gotovo istrijebljen. Šuma je lokalitet svjetske baštine UNESCO-a.

Još jedan primjer stare šume u Europi netaknute su karpatske šume koje su se protežu Rumunjskom, Slovačkom i Ukrajinom. Te ogromne prašume među najvećim su netaknutim šumama umjerenog pojasa u Europi. Stanište su nekih od najpoznatijih divljih životinja na kontinentu, uključujući medvjede, risove i vukove.

Austrijski nacionalni park Kalkalpen još je jedan upečatljiv primjer stare šume pod zaštitom Europske unije. Smješten je u Alpama i najveće je austrijsko područje sa statusom zaštićene divljine u kojem se nalaze drevne bukove šume. Pruža utočište rijetkim vrstama poput risova, djetlića i sova.

Unatoč njihovoj važnosti za okoliš i zaštitu koju im pružaju UNESCO i Unija, stare se šume suočavaju s ozbiljnim prijetnjama poput intenzivne nezakonite sječe stabala, klimatskih promjena i prekomjernog turizma.

Prašume i stare šume nezamjenjive su i stoga su ključni prioritet Europske unije. Tijekom godina Unija je razvila niz politika, strategija i pravnih okvira kako bi zaštitila te ekosustave za buduće generacije. Razmotrimo поближе neke od njih.

Jedna od ključnih inicijativa je mreža Natura 2000, najveća koordinirana mreža zaštićenih područja u Uniji. Uključuje i kopnena i morska područja. Mrežom su

obuhvaćene Bjeloveška šuma i dijelovi karpatskih šuma. Cilj je mreže Natura 2000 zaštititi prirodu i osigurati održivo korištenje prirodnih resursa.

U okviru europskog zelenog plana Unija je pokrenula strategiju za biološku raznolikost do 2030. Njome se utvrđuju ambiciozni ciljevi za zaustavljanje gubitka biološke raznolikosti i zaštitu europskih prirodnih staništa. Jedna od ključnih obveza u ovoj strategiji jest pružiti strogu zaštitu svim preostalim prašumama i starim šumama u Uniji. To znači da nije dozvoljeno zadirati u njih. Zabranjeni su sječa, razvoj infrastrukture i ljudski utjecaj koji bi mogli narušiti njihovu prirodnu ravnotežu.

Osim toga, strategijom se utvrđuje cilj sadnje najmanje tri milijarde stabala do 2030. radi obnove narušenih ekosustava i poboljšanja šumskog pokrova. Međutim, naglasak nije samo na sadnji stabala. Potrebno je posaditi odgovarajuća stabla na odgovarajuća mjesta jer se samo tako može doprinijeti očuvanju biološke raznolikosti i prilagodbi klimatskim promjenama.

Europska komisija donijela je u srpnju 2021. strategiju Unije za šume do 2030. Njome se dopunjuje strategija za biološku raznolikost i stavlja naglasak na održivo upravljanje šumama i njihovu obnovu. Cilj joj je povećati otpornost europskih šuma na klimatske promjene i promicati prakse koje pogoduju okolišu i lokalnim zajednicama. To uključuje potporu održivom gospodarenju šumama kako bi se postigla ravnoteža između gospodarskih potreba i očuvanja okoliša. Među mjerama je i poticanje uporabe drvnih proizvoda iz šuma kojima se gospodari na održiv način uz istodobnu zaštitu ekosustava starih šuma. Promicanje alternativnih gospodarskih aktivnosti, kao što su ekoturizam ili proizvodnja nedrvnih proizvoda poput meda ili ljekovitog bilja također su obuhvaćeni tom strategijom. Te aktivnosti osiguravaju održive izvore prihoda i održavaju šume netaknutima.

Strategijom se također naglašava važnost promatranja zdravlja šuma i izvješćivanja o njemu. Europska unija stoga priprema zakon kojim će uspostaviti okvir za promatranje šuma. Njime će se osigurati dosljedno prikupljanje i razmjena podataka o zdravlju šuma, biološkoj raznolikosti i praksama gospodarenja šumama u svim državama članicama. Time će se omogućiti donošenje boljih političkih odluka.

Međutim, učinkovita zaštita prašuma nije moguća bez znatnih financijskih ulaganja. Unija je u tu svrhu uspostavila niz mehanizama financiranja napora za očuvanje okoliša. Središnje mjesto među njima zauzima program LIFE. On predstavlja vodeću inicijativu Europske unije za financiranje djelovanja u području okoliša i klime. U okviru programa je od 1992. sufinancirano više od 5 500 projekata diljem Unije. Projekti su uglavnom usmjereni na očuvanje biološke raznolikosti, obnovu prirode i prilagodbu klimatskim promjenama.

Kad je riječ o prašumama i starim šumama, programom LIFE financiraju se inicijative usmjerene na obnovu narušenih šumskih ekosustava i poboljšanje biološke raznolikosti. Inicijative uključuju i suzbijanje prijetnji poput nezakonite sječe stabala, šumskih požara i invazivnih vrsta te potporu istraživanjima i inovacijama u održivom gospodarenju šumama.

Još jedan ključan instrument financiranja zajednička je poljoprivredna politika. Iako je ona primarno usmjerena na poljoprivredu, pruža i financijsku potporu za agrošumarstvo, odnosno održivu upotrebu zemljišta kojom se stabla integriraju u poljoprivredne krajobrazne. Tim se pristupom doprinosi povećanju biološke raznolikosti, ali i poboljšanju kvalitete tla i upravljanja vodama.

Sredstvima za ruralni razvoj u sklopu te politike potiče se vlasnike šuma da gospodare šumama na održiv način i da ulažu u mjere protiv krčenja šuma i za zaštitu biološke raznolikosti. Na primjer, dostupna su sredstva za sadnju autohtonih vrsta, kontrolu nametnika i obnovu narušenih šumskih područja.

Unijin program Obzor Europa, posvećen istraživanju i inovacijama, također financira projekte usmjerene na razumijevanje i poboljšanje šumskih ekosustava. Ti projekti uključuju proučavanje utjecaja klimatskih promjena na prašume, razvoj inovativnih tehnika gospodarenja šumama i unapređenje znanosti u području očuvanja biološke raznolikosti.

Zaštita europskih šuma nije odgovornost samo država članica, nego je zajednička obveza na razini Unije. Europski parlament u središtu je tih napora i predano zagovara očuvanje prašuma i starih šuma.

Parlament je imao ključnu ulogu u oblikovanju strategije za biološku raznolikost do 2030., kojom se utvrđuje ambiciozan cilj stroge zaštite svih preostalih prašuma i starih šuma u Uniji. Također je pozvao na promicanje održivih šumarskih praksi kako bi se spriječilo masovno krčenje šuma.

U travnju 2023. donio je pravila kojima se osigurava da roba koja se uvozi u Europsku uniju nije pridonijela krčenju ili degradaciji šuma u svijetu. Prvotno su trebala stupiti na snagu u prosincu 2024., ali to je odgođeno za jednu godinu kako bi poduzeća imala dovoljno vremena za prilagodbu. U veljači 2024. zastupnici su podržali novi zakon kojim se od svih država članica zahtijeva da rade na obnovi prirodnih staništa.

Osim zakonodavstva, Europski parlament pomno prati provedbu politika očuvanja, a Odbor za okoliš redovito ocjenjuje napredak u tom području i osigurava da se mjere zaštite uistinu provode.

Budući da je odgovarajuće financiranje ključno, Parlament je imao presudnu ulogu u osiguravanju financijske potpore za zaštitu biološke raznolikosti. Uz to, zalaže se za više ulaganja u očuvanje prirode u okviru programa kao što su LIFE i Obzor Europa te zajedničke poljoprivredne politike.

Europska unija nastavlja s provedbom mjera za zaštitu prašuma, čiji je cilj osigurati da ti rijetki ekosustavi ostanu netaknuti i da nastave pružati značajne koristi za okoliš. Jer zaštitom prirode ne doprinosimo samo očuvanju okoliša, već i osiguravamo našu budućnost.

Ovaj podcast omogućio vam je Europarl radio, internetski radio Europskog parlamenta.